

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Redactioneel

¶ Zielenruimte

Om toch maar eens met cijfers te beginnen (naar het schijnt liegen die niet): naar schatting pleegt elke tweeëndertig seconden een mens zelfmoord, dat zijn er wereldwijd zowat één miljoen per jaar. In ons taalgebied spant België de kroon: tweehonderdvijftig zelfmoorden per miljoen inwoners, tegenover «slechts» honderd in Nederland. In het Westen is zelfmoord een van de belangrijkste doodsoorzaken. En dan spreken we nog niet van het aantal duidelijke en verdoken zelfmoordpógingen. Ook al liegen cijfers niet, ze verzwijgen wel de onbecijferbare pijn die erachter verscholen ligt. Evenmin zeggen ze iets over de zeer diverse factoren die erin meespelen en over de complexiteit van de onderliggende processen. Maar één ding tonen ze zeker: we kunnen niet om de zelfdestructieve tendens in de mens heen.

Ook de psychoanalyse heeft daarover een en ander te zeggen. Het bestaansrecht in dit verband van het — voor velen obsoleet — concept van de doodsdrijf is wat mij betreft nog niet uitgeput. In veel psychisch lijden vormt zelfdestructiviteit een belangrijk aandeel. We kunnen «psychische zelfmoord» het exces noemen van de meest uiteenlopende gradaties waarin een mens — al dan niet als reactie op onverwerkt trauma — zijn psychische ruimte kan zien verschrompelen en verbrokkelen. De ontbindende doodsdrijf is erop gericht alle psychische ruimte in zich op te zuigen. De tegenbeweging hiervan, de expansie van de psychische ruimte, heet tegenwoordig het doel te zijn van de psychoanalytische therapie. Met of zonder financiering vanuit de ziektekostenverzekering, de psychoanalyse staat in dienst van het leven. Maar is het precies niet daarom beter dat ze de zelfondermijningscapaciteiten van het subject niet al te zeer verwaarloost en de evidentie van zijn zelfbehoud niet te hoog inschat?

Onze alledaagse — eierzuchtige of erotische — dagdromerijen en fantasieën mogen dan aan een innerlijke, algemeen menselijke drang ontspruiten, ze zijn niet iedereen in dezelfde mate gegeven. De «representatiedrijf» krijgt niet bij iedereen dezelfde vrije loop. In onze analytische spreekkamers zien we hoe bij velen de daartoe noodzakelijke psychische ruimte juist ontbreekt. De therapeutische praktijk van de psychoanalyse bestaat er dan ook in ruimte te maken in de mentale wereld van de patiënt en de gunstige voorwaarden daartoe in haar setting te bevorderen. In dit genereren van «zielenruimte» in de benauwde psyche kan ze, in al haar terughoudendheid, niet genereus genoeg zijn. Een onmisbare voorwaarde daartoe is haar eigen «ruim-denkendheid», waarzonder elke verbindende narrativisering, symbolisering of mentalisering

dreigt te verstikken of dood te bloeden. Daarom vormen, zoals bij de schrijver, ook de analyticus en het fantaseren als het goed is een onafscheidelijk paar.

En hoe zou het staan met de expansie dan wel verschrompeling van het psychoanalytische denken zelf en de instituties die het moeten dragen? Is heel het spanningsveld tussen integreren en splitsen, of tussen verbinden en ontbinden ook niet op de psychoanalyse zelf van toepassing? Freud noemde opvoeden, regeren en analyseren drie onmogelijke beroepen. Dat regeren een even onmogelijk beroep is als analyseren, ook daarin steekt België Nederland in ieder geval naar de kroon.

Michel Thys

► *Nieuwe rubrieken*

Vanaf deze jaargang zien twee nieuwe rubrieken het licht in het *Tijdschrift voor Psychoanalyse*.

In HISTORIES wordt telkens een feit of verschijnsel uit de geschiedenis van de psychoanalyse in ons taalgebied kort beschreven. Het kan gaan over *petites histoires* die niettemin hun effect hebben gesorteerd, of over belangwekkende zaken die tot nu ontbraken in de officiële geschiedschrijving of die op meer verdoken wijze een rol hebben gespeeld op het vlak van institutionalisering en beroepsuitoefening.

In SCÈNES is plaats voor korte psychoanalytische beschouwingen over een film, een theaterstuk, een ballet- of operaopvoering, een tentoonstelling, enzovoort. Allerhande scènes en vertoningen in de publieke, culturele ruimte kunnen stof bieden voor analytisch geïnspireerde ontboezemingen.

Zo hopen we — uiteraard naast de hoofdbrok van de eigenlijke artikelen — de diversiteit van het aanbod nog te verruimen. Deze rubrieken zullen niet zoals *Naast de bank*, waarin cultureel-maatschappelijke verschijnselen buiten de strikt klinische situatie of analytische theorie aan bod komen, noodzakelijk — maar hopelijk wel — in elk nummer verschijnen.

Al wie — in een bestek van maximaal 1000 woorden — in het tijdschrift geschiedenis wil schrijven of een scène wil maken, wordt van harte uitgenodigd met de redactie contact op te nemen.